DROUSIOTIS v. Cyprus (№ 42315/15)[1]

Обставини справи

Заявник, журналіст, був визнаний відповідальним за наклеп у цивільному провадженні, ініційованому С. П. – високопоставленим адвокатом в адвокатській конторі Республіки Кіпр, через статтю, яку заявник опублікував у національній щоденній газеті «*Politis*» щодо продовження терміну служби С. П. на один рік після досягнення пенсійного віку. Заявника та видавництво зобов'язали, зокрема, спільно та/або окремо відшкодувати С.П. збитки в розмірі 25 000 євро та встановлені законом відсотки. Заявник безуспішно подав апеляцію. Поки тривав судовий розгляд у суді першої інстанції, С. П. було призначено на посаду заступника генерального прокурора.

Оцінка Суду

Справа стосувалася конфлікту між правом на свободу вираження поглядів заявника згідно зі статтею 10 Конвенції та правом С. П. на захист своєї репутації за статтею 8 Конвенції. Опублікована стаття чітко вказувала на С. П., зображала його підлабузником і містила негативні відгуки про продовження терміну його служби. Характеристики, надані С. П. у статті, могли заплямувати його репутацію та спричинити упереджене ставлення до нього в його професійному та соціальному середовищі. Таким чином, вони досягли необхідного рівня серйозності та могли завдати шкоди правам С. П. за статтею 8 Конвенції.

(a) *Чи сприяла оскаржувана стаття дискусії, що становить загальний інтерес*

Цілком природно, що продовження терміну служби С. П. викликало пильну увагу преси. Це становило суспільний інтерес і спровокувало значні суперечки та політичні дебати, а також стало предметом інших публікацій і коментарів, які, зокрема, визнали це рішення скандалом. Отже, обмеження відповідно до пункту 2 статті 10 Конвенції були незначними.

(b) *Статус С. П.*

С. П. можна прирівняти до публічної особи з огляду на те, що він:

– обіймав високу посаду в адвокатській конторі Республіки Кіпр;

– прагнув стати наступним Генеральним прокурором, на момент публікації статті його кандидатуру розглядали на цю посаду;

– систематично брав участь у публічних дебатах через публікації в пресі та книги політичного змісту.

Як наслідок, у цьому контексті слід було вважати, що він неминуче і свідомо потрапив до сфери суспільного надбання та став відкритим для пильного розгляду, до якого він мав би продемонструвати вищий ступінь терпимості.

[1] Огляд цього рішення підготувала Анастасія Бойченко.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

(c) *Характер образливих висловлювань та їх фактична основа*

Заявник різко критикував продовження терміну служби С. П., оскільки вважав, що для продовження не було надано жодних вагомих причин і що воно відбулося без відома начальника С. П. (Генерального прокурора) у контексті ширшого політичного обміну між президентом Республіки Кіпр і головою Парламенту. З тогочасних публікацій випливало, що інші особи в політичній сфері висловлювали подібне занепокоєння, хоча й не так перебільшено. Отже, різкі та грубі висловлювання заявника варто було розглядати в цьому ширшому контексті.

Заявник використовував уїдливий та іронічний стиль із різкими висловлюваннями, спрямованими на розпалювання суперечок, провокацію громадськості та привернення її уваги. Національні суди зосереджувалися на тоні статті та надмірності використаних висловів, однак не надавали належного значення іншим факторам, які треба було враховувати під час балансування між конкуруючими правами, про які йде мова. Зокрема, незважаючи на визнання того, що С. П. був публічною особою і що продовження його служби було питанням суспільного інтересу, національні суди насправді не врахували ці фактори у своїй оцінці та не розглядали статтю на загальному тлі часу, коли вона була написана. І навіть більше, не було жодних ознак того, що стаття була опублікована недобросовісно або що національні суди вважали її такою. Крім того, висловлювання, використані в статті, по суті складалися з оціночних суджень, а не конкретних фактів.

Попри те, що під час національного провадження заявник намагався пояснити фактичну основу своїх тверджень, національні суди не опрацювали детально цей аспект. Справді, з огляду на обставини та інформацію, доступну на той час, зокрема попередні публікації щодо питання, на яке посилався заявник, ЄСПЛ не міг дійти висновку, що оскаржувані висловлювання не мали фактичної основи. Отже, аргументи, наведені національними судами для виправдання втручання, не були достатніми, хоча й були доречні.

(d) *Суворість застосованого покарання*

Сума, присуджена як відшкодування збитків, була непропорційною поставленим цілям. Вона була надзвичайно високою в абсолютному вираженні. Крім того, було важко погодитися з тим, що будь-яка передбачувана чи потенційна шкода репутації С. П. була настільки серйозною, що виправдовувала б компенсацію такого розміру, особливо враховуючи, що під час провадження С. П. був призначений на посаду заступника Генерального прокурора. Це призначення відбулося після публікації статті й може свідчити про конкретну шкоду, якої зазнали репутація та статус С. П. Незважаючи на те, що суму було повністю сплачено видавництвом, а не заявником, на момент ухвалення рішення заявник особисто був зобов'язаний сплатити суму самостійно або спільно з видавництвом. Така винагорода з огляду на її розмір могла б перешкодити відкритому обговоренню питань, що становлять суспільний інтерес, і той факт, що видавництво врешті-решт вирішило сплатити суму в повному обсязі, не міг змінити цього висновку.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

Рішення національних судів становили «втручання» у право заявника на свободу вираження поглядів, яке було передбачене законом, захищене статтею 10 Конвенції і переслідувало законну мету захисту репутації або прав інших осіб. Проте ЄСПЛ визнав, що втручання не було «необхідним у демократичному суспільстві».

ЄСПЛ постановив, що в цій справі мало місце порушення статті 10 Конвенції (одноголосно).

Висновок

Порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 5 липня 2022 року й набуло статусу остаточного 5 жовтня 2022 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.